

Stockholmská úmluva – pokus o globální řešení globálního problému

Česká republika jako smluvní strana Úmluvy Evropské hospodářské komise OSN o dálkovém znečišťování ovzduší přecházejícím hranice států se podpisem Protokolu o perzistentních organických polutantech v červnu roku 1998 (na základě usnesení vlády č. 440 ze dne 17.6.1998) připojila k mezinárodním aktivitám vedoucím k omezení těchto nebezpečných chemických látek. Vzhledem k významnosti a složitosti procesu omezení perzistentních organických polutantů se na základě rozhodnutí 19. zasedání Řídící rady Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) č. 19/13 C ze dne 7. února 1997 začala připravovat mezinárodní úmluva, která by upravovala tuto otázku na globální úrovni.

Uvedeným rozhodnutím bylo uloženo výkonnému řediteli UNEP, aby ve spolupráci s příslušnými mezinárodními organizacemi připravil a na počátku roku 1998 svolal mezivládní vyjednávací výbor, který by měl mandát k přípravě mezinárodního právně závazného nástroje k implementaci mezinárodních opatření pro určité perzistentní organické polutanty. Od června 1998 do konce roku 2000 se uskutečnilo pět zasedání Mezivládního vyjednávacího výboru pro mezinárodní právně závazný nástroj na implementaci mezinárodních opatření pro určité perzistentní organické polutanty. Na všech pěti zasedáních se Česká republika aktivně podílela prostřednictvím delegáta Ministerstva životního prostředí. Výsledkem práce Výboru je předkládaná Úmluva, která bude 23. května 2001 otevřena k podpisu ve Stockholmu a poté od 24. května 2001 do 22. května 2002 v hlavním sídle Organizace spojených národů v New Yorku.

Cílem Úmluvy je ochrana lidského zdraví a životního prostředí před škodlivými vlivy perzistentních organických polutantů, a to s vědomím preventivních přístupů tak, jak jsou stanoveny v principu 15 Deklarace z Ria o životním prostředí a rozvoji. Za tímto účelem bude upravena výroba (zamýšlená i nezamýšlená), použití, dovoz a vývoz prozatím dvanácti vybraných perzistentních organických polutantů uvedených v přílohách Úmluvy. Pro případ zařazování dalších látek do příloh obsahuje Úmluva podrobný mechanismus, jak v této věci postupovat (článek 8 Úmluvy).

Dle článku 3 Úmluvy musí každá smluvní strana při zamýšlené výrobě a použití látek uvedených v Přílohách č. 1 a 2 (tabulka I a II) učinit opatření pro omezení nebo odstranění úniků těchto látek, přičemž jsou pro některé látky stanoveny specifické výjimky. Registrace specifických výjimek je upravena článkem 4 Úmluvy. Dle článku 6 Úmluvy musí smluvní strany učinit opatření rovněž k tomu, aby omezily nebo odstranily úniky látek uvedených v Přílohách 1 a 2 ze skladů rezervních zásob a odpadů. Článek 5 Úmluvy ukládá smluvním stranám, aby učinily opatření pro omezení nebo odstranění úniku látek uvedených v Příloze č. 3 (tabulka III) při nezamýšlené výrobě.

Úmluva upravuje rovněž výměnu informací týkajících se vybraných perzistentních organických polutantů a jejich alternativ mezi smluvními stranami, přístup veřejnosti k veřejným informacím, výchovu, výzkum, vývoj, monitoring a technickou pomoc v této oblasti.

Otázka vztahu Úmluvy k ostatním mezinárodním závazkům je řešena v preambuli Úmluvy, dle níž se smlouvy vztahující se k obchodu a životnímu prostředí mají vzájemně podporovat.

Podpisem předkládané Úmluvy potvrdí Česká republika, která již dříve ratifikovala Úmluvu o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování (Basilejskou úmluvu), Úmluvu o postupu předchozího souhlasu v mezinárodním obchodu s některými nebezpečnými chemickými látkami a přípravky na ochranu rostlin a která v letošním roce připravuje ratifikaci Protokolu o perzistentních organických polutantech k Úmluvě o dálkovém znečišťování ovzduší přecházejícím hranice států, svůj zájem podílet se na mezinárodně koordinovaném úsilí o ochranu životního prostředí a lidského zdraví před účinky perzistentních organických polutantů.

Podmínky k naplnění Úmluvy jsou ve stávající české legislativě zajištěny zákonem č. 157/1998 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a jeho prováděcími předpisy, zejména vyhláškou Ministerstva životního prostředí č. 390/2000 Sb. a dále zákonem č. 125/1997 Sb., o odpadech. Úmluva má dále oporu v připravované nové environmentální legislativě v oblasti ochrany ovzduší a v připravovaném zákoně o integrované prevenci a omezení znečištění a integrovaném registru znečišťování a o změně některých souvisejících zákonů.

Ekonomické dopady a personální a finanční nároky provádění Úmluvy v České republice budou pokryty náklady na implementaci zákona č. 157/1998 Sb. ve znění pozdějších předpisů. Dále budou zohledněny v rámci příslušných rozpočtových kapitol Ministerstva životního prostředí a Ministerstva průmyslu a obchodu. Každá smluvní strana se dle článku 13 Úmluvy zavazuje zajistit v rámci svých možností a v souladu se svými národními plány, prioritami a programy finanční podporu pro dosažení cílů Úmluvy. Rozvinuté země, jež jsou smluvní stranou Úmluvy, mají zajistit nové a dodatečné finanční zdroje, aby umožnily rozvojem zemím a zemím s přechodnou ekonomikou, které jsou smluvními stranami Úmluvy, plně se vyrovnat s odsouhlasenými vzrůstajícími náklady realizačních opatření pro splnění závazků v rámci Úmluvy. Ostatní smluvní strany mohou zajišťovat tyto zdroje na základě dobrovolnosti v souladu se svými možnostmi. Mechanismus financování bude podrobněji upraven směrnicí, která má být přijata na prvním zasedání konference smluvních stran. Předpokládaný počáteční roční rozpočet Úmluvy je 3,5 mil. USD. Členský příspěvek ČR po vstupu Úmluvy v platnost bude pravděpodobně činit 3000 USD (v závislosti na počtu smluvních stran). V období mezi vstupem Úmluvy v platnost (podmínkou je uložení padesáté ratifikační listiny) a prvním zasedáním konference smluvních stran má být hlavním subjektem pověřeným provozováním finančního mechanismu Globální fond pro životní prostředí (GEF). Úkoly, jež vyplnou pro Českou republiku z vlastní realizace Úmluvy, bude zajišťovat Ministerstvo životního prostředí ve spolupráci s Ministerstvem prů-

Tabulka I
Příloha č. 1

Chemikálie	Činnost	Specifická výjimka
Aldrin* CAS: 309-00-2	výroba použití	žádná
Chlordane* CAS: 57-74-9	výroba použití	pokud povolena smluvním stranám uvedeným v seznamu (viz text Úmluvy – str. 43–45) místní ekto-parazitoid, insekticid, termiticid, termiticid ve stavbách a v hrázích, termiticidy v komunikacích, přídatné látky (aditiva) v překlíčkářských lepidlech
Dieldrin* CAS: 60-57-1	výroba použití	žádná v zemědělských provozech
Endrin* CAS: 72-20-8	výroba použití	žádná
Heptachlor* CAS: 76-44-8	výroba použití	žádná termiticid, termiticid v konstrukcích domů, termiticid (podzemní), úprava, zpracování dřeva, při použití v podzemních kabelových kobkách
Hexachlorbenzen* CAS: 118-74-1	výroba použití	pokud povolena smluvním stranám uvedeným v seznamu (viz text Úmluvy – str. 43–45) meziprodukt, rozpouštědlo v pesticidu, v dočasně uzavřeném místně omezeném systému
Mirex* CAS: 2385-85-5	výroba použití	pokud povolena smluvním stranám uvedeným v seznamu (viz text Úmluvy – str. 43–45) termiticid
Toxaphen* CAS: 8001-35-2	výroba použití	žádná žádné
Polychlorované bifenyly (PCB)*	výroba použití	žádná výrobky používané podle ustanovení části II Přílohy A Úmluvy

Tabulka II
Příloha č. 2

Chemikálie	Činnost	Přijatelný účel nebo specifická výjimka
DDT (1,1,1-trichloro- -2,2-bis(4-chlorfenyl) ethan CAS: 50-29-3	výroba užití	přijatelný účel: použití při zvládnání biologických přenašečů chorob ve shodě s částí II Přílohy B Úmluvy specifické výjimky: meziprodukt při výrobě dikofolu, meziprodukt přijatelný účel: zvládnání biologických přenašečů chorob ve shodě s částí II Přílohy B Úmluvy specifické výjimky: výroba dikofolu, meziprodukt

Tabulka III
Příloha č. 3

Chemikálie:

- Polychlorované dibenzo-p-dioxiny a dibenzofurany (PCDD/PCDF)
- Hexachlorbenzen (HCB) (CAS: 118-74-1)
- Polychlorované bifenyly (PCB)

myslu a obchodu. Funkci národního střediska pro výměnu informací ve smyslu odstavce 3 článku 9 Úmluvy bude plnit odbor environmentálních rizik Ministerstva životního prostředí.

Předkládaná Úmluva patří do kategorie mezinárodních smluv, k jejichž provedení je třeba zákona (tj. zákona č. 157/1998 Sb., o chemických látkách a chemických přípravcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 125/1997 Sb., o odpadech; připravovaného zákona o ochraně ovzduší, ozónové vrstvy a klimatického systému Země a připravovaného zákona o integrované prevenci a omezování znečištění a integrova-

ném registru znečišťování a o změně některých souvisejících zákonů). Proto ve smyslu čl. 49 odst. 2 Ústavy vyžaduje souhlas Parlamentu České republiky. V souladu s čl. 2 odstavcem 2a Směrnice vlády ČR pro sjednávání, vnitrostátní projednávání, provádění a vypovídání mezinárodních smluv, schválené usnesením ze dne 16. června 1993 č. 328 se jedná o prezidentskou úmluvu s potřebou souhlasu Parlamentu České republiky.

Tato stručná informace je připravována bezprostředně před odjezdem na diplomatickou konferenci a právě v den, kdy je návrh Úmluvy projednáván vládou ČR. Pevně doufám, že až ji čtenář dostane do rukou, bude už ČR jednou ze signatářských zemí a v plném proudu bude i ratifikační proces. Pro chemickou obec snad nebude nezajímavá informace o dalším postupu tohoto globálního procesu.

Karel Bláha,
ředitel odboru environmentálních rizik,
Ministerstvo životního prostředí ČR